

การประเมินความต้องการจำเป็นในการพัฒนาคุณลักษณะบัณฑิตที่พึงประสงค์ของนักศึกษาระดับ
บัณฑิตศึกษา สาขาพัฒนศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร*

The Needs Assessment to Develop Graduates Desirable of a Graduate Student in Field of
Development Education, Faculty of Education, Silpakorn University

รัชฎาพร เกตานนท์ แนวแห่งธรรม (Ratchadaporn Ketanon Neawheangtham)**

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อประเมินความต้องการจำเป็นในการพัฒนาคุณลักษณะบัณฑิตที่พึงประสงค์ตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติของนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาสาขาพัฒนศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นนักศึกษานักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา หลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต และหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาพัฒนศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร ปีการศึกษา 2556 – 2557 จำนวน 56คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่

1) แบบสอบถามความต้องการจำเป็นในการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา สาขาพัฒนศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร มีลักษณะเป็นมาตรประมาณค่า 5 ระดับ (Rating Scale) ที่มีการตอบสนองคู่ (Dual-reponse Format) และ 2) แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าดัชนีลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็น (Modified Priority Needs Index: $PNI_{Modified}$) และการวิเคราะห์เนื้อหา ผลการวิจัยพบว่า

1. ผลการประเมินความต้องการจำเป็นในการพัฒนาคุณลักษณะบัณฑิตที่พึงประสงค์ของนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา สาขาพัฒนศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากรพบว่ามีสภาพที่เป็นอยู่อยู่ในระดับมาก ($\mu=3.70$, $\sigma=.26$) และสภาพที่ควรจะเป็นอยู่ในระดับมากที่สุด ($\mu= 4.79$, $\sigma=.09$) และค่าดัชนีลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็น ($PNI_{Modified}$) เท่ากับ .16 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าด้านทักษะทางปัญญามีดัชนีลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็นสูงที่สุดเป็นลำดับแรก (.35) รองลงมาเป็นด้านความรู้ (.33) และด้านการวิเคราะห์เชิงตัวเลข การสื่อสาร และเทคโนโลยี เป็นลำดับที่ 3 (.31)

* บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของงานวิจัยเรื่องการประเมินความต้องการจำเป็นในการพัฒนาคุณลักษณะบัณฑิตที่พึงประสงค์ของนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร

This article is part of research on the title of The Need Assessment to Develop Graduates Desirable of a Graduate Student in Field of Development Education, Faculty of Education, Silpakorn University

** อาจารย์ ดร. ประจําภาควิชาพื้นฐานทางการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร

Email:kimketanon@hotmail.com

Ph.D Department of Foundation of Education, Faculty of Education, Silpakorn University E-

mail:kimketanon@hotmail.com

2. ผลการประเมินความต้องการจำเป็นในการพัฒนาคุณลักษณะบัณฑิตที่พึงประสงค์เฉพาะด้านของนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา สาขาพัฒนศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร พบว่ามีสภาพที่เป็นอยู่อยู่ในระดับมาก ($\mu = 3.60, \sigma = .22$) และสภาพที่ควรจะเป็นอยู่ในระดับมากที่สุด ($\mu = 4.77, \sigma = .11$) และค่าดัชนีลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็น ($PNI_{Modified}$) เท่ากับ .32 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าด้านทักษะการวิเคราะห์เชิงตัวเลข การสื่อสาร และเทคโนโลยีมีดัชนีลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็นสูงที่สุดเป็นลำดับแรก (.40) รองลงมาเป็นด้านทักษะทางปัญญา (.34) และด้านความรู้ เป็นลำดับที่ 3 (.30)

คำสำคัญ : ความต้องการจำเป็น คุณลักษณะที่พึงประสงค์¹

Abstract

This research was an evaluation of needs assessment in desirable characteristics development of graduated student in development education field, the faculty of education, Slipakorn University. The purpose of this research was to evaluate need assessment in desirable characteristics development of graduated student in master degree of development education field, the faculty of education, Slipakorn University according to Thai Qualifications Framework for Higher Education (TQF). The sample were 56 graduated students from master degree curriculum and doctor of philosophy curriculum in development education field, the faculty of education, Slipakorn University during 2013-2014 academic year. The tool used in this research were 1) questionnaire toward need assessment in desirable characteristics development of graduated student in development education field, the faculty of education, Slipakorn University with 5 rating scales measurement with dual-response format. And 2) Structured Interview. Data were analyzed through uses of percentage, average, standard deviation and Modified Priority Need Index or $PNI_{modified}$ and content analysis. The result were as follow:

1. The evaluation results of needs assessment in desirable characteristics development of graduated student in development education field, the faculty of education, Slipakorn University were as following. Current characteristics was at the high level ($\mu = 3.70, \sigma = .26$). Desirable characteristics at the highest level ($\mu = 4.79, \sigma = .09$) with $PNI_{Modified}$ at .16. When examine each item, intelligent skill at the highest with $PNI_{Modified}$ at .35. The second was knowledge skill with $PNI_{Modified}$ at .33. The third was numerical analysis, communication, and technology skills with $PNI_{Modified}$ at .31.

2. The evaluation results of needs assessment in desirable special characteristics development of graduated student in development education field, the faculty of education,

Silpakorn University were as following. Current characteristics at the high level ($\mu = 3.60$, $\sigma = .22$). Desirable characteristics at the highest level ($\mu = 4.77$, $\sigma = .11$) with $PNI_{Modified}$ at .32. When examine each item, numerical analysis, communication, and technology skills at the highest with $PNI_{Modified}$ at .40. The second was intelligent skill with $PNI_{Modified}$ at .34. The third was knowledge skill with $PNI_{Modified}$ at .30.

Keyword : needs assessment, desirable characteristics

บทนำ

ประเทศไทยให้ความสำคัญในการจัดการศึกษาที่มีคุณภาพ ดังปรากฏในกฎหมายและประกาศหลายฉบับ เช่น แผนการศึกษาแห่งชาติ ทั้ง 10 ฉบับ รวมทั้งฉบับปรับปรุง พ.ศ.2555 แผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ ฉบับที่ 11 แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ตลอดจนพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2545 ที่ได้ให้ความสำคัญในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ โดยมีวิสัยทัศน์ทางการศึกษาในการมุ่งพัฒนาคนให้เป็นคนเก่ง คนดี และเป็นคนที่มีความสุข มีภูมิคุ้มกัน รู้เท่าทันในเวทีโลก โดยเน้นการจัดการศึกษาในทุกกระดับเพื่อพัฒนาคนให้เก่ง ดี มีสุข และพัฒนาสังคมคุณภาพ 3 ด้าน ได้แก่ สังคมคุณภาพ สังคมแห่งภูมิปัญญาและการเรียนรู้ และสังคมสมานฉันท์และเอื้ออาทร ทั้งนี้ในการพัฒนาการจัดการศึกษาในทุกระดับจะต้องให้ความสำคัญกับการพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพด้านความรู้ และทักษะที่จำเป็นสำหรับการดำรงชีวิตในสังคมที่มีการเปลี่ยนแปลง และแสวงหาความรู้เพื่อพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต

การจัดการศึกษาในระดับอุดมศึกษาของไทยมีระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง อนุปริญญา ถึงระดับปริญญาบัณฑิต คือ ปริญญาตรี และระดับบัณฑิตศึกษา คือ ปริญญาโท และปริญญาเอก โดยเฉพาะการศึกษาในระดับบัณฑิตศึกษาถือเป็นการศึกษาในระดับสูง มีความสำคัญในการจัดการเรียนรู้ในเชิงวิชาการขั้นสูงให้ผู้เรียนได้ทั้งวิชาความรู้ในเชิงวิชาการและการพัฒนาทักษะทางด้านการคิด เพื่อให้มีความพร้อมในการก้าวไปสู่สังคมอย่างมีคุณภาพเพียบพร้อมด้วยคุณธรรมและความรู้ในการเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาชาติ สถาบันอุดมศึกษาจึงเป็นสถาบันที่มีความสำคัญในการเป็นแหล่งผลิตกำลังคนในระดับสูงให้มีความรู้ตามความต้องการของรัฐเพื่อพัฒนาประเทศ เมื่อเป็นเช่นนี้ สถาบันอุดมศึกษาไทยจึงมุ่งเพียงหวังให้บัณฑิตมีความรู้ มีความเป็นเลิศทางวิชาการที่จะเอื้ออำนวยต่อการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศชาติเพียงอย่างเดียว แต่ยังคงขาดการมุ่งเน้นการพัฒนาคนให้มีคุณสมบัติที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย สติปัญญา อารมณ์ และสังคม ขาดการส่งเสริมให้บัณฑิตเป็นผู้ที่มีความรู้คู่คุณธรรม โดยเฉพาะบัณฑิตที่จบการศึกษาระดับปริญญาโท ปริญญาเอกที่เป็นที่คาดหวังของสังคมว่า จะต้องเป็นมหาบัณฑิตและดุษฎีบัณฑิตที่มีความพร้อมทั้งความรู้และมีคุณธรรม มีทักษะทางด้านกระบวนการคิดอย่างเป็นระบบ และเป็นพลเมืองที่ดีทำประโยชน์ให้แก่สังคมให้ได้มากกว่าบัณฑิตในระดับปริญญาบัณฑิต

สำนักงานคณะกรรมการอุดมศึกษา ในฐานะที่เป็นหน่วยงานกำกับและส่งเสริมการดำเนินงานของสถาบันอุดมศึกษาได้พิจารณาเห็นว่าสิ่งหนึ่งที่จะสะท้อนให้เห็นความมีประสิทธิภาพและมีมาตรฐานของคุณวุฒิ ดังกล่าว ได้แก่ คุณภาพของบัณฑิตที่ได้รับคุณวุฒินั้นๆ ซึ่งสามารถพิจารณาได้จากผลการเรียนรู้ของบัณฑิตทางด้านความรู้ ความสามารถ ทักษะด้านต่างๆ ในการทำงานและประกอบอาชีพรวมทั้งคุณลักษณะอื่นๆ ในการทำงานและการอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างมีความสุข การพัฒนาคุณภาพของบัณฑิต กระทำได้ด้วยการ

พัฒนาหลักสูตร พัฒนาระบบการจัดการเรียนการสอน เพื่อให้ส่งเสริมและพัฒนาให้บัณฑิตมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์และสอดคล้องกับความต้องการของผู้ใช้งานและความต้องการของสังคม และเพื่อการพัฒนาคุณภาพมาตรฐานการศึกษาระดับอุดมศึกษาทุกระดับ พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2545 ได้มีการกำหนดให้มีระบบการประกันคุณภาพการศึกษา เพื่อพัฒนาคุณภาพมาตรฐานการศึกษาทุกระดับ และเพื่อเป็นการพัฒนาไปอีกขั้นหนึ่งของการประกันคุณภาพการศึกษา จึงได้มีการกำหนดกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ (Thai Qualifications Framework for Higher Education: TQF) ขึ้น เป็นพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน (ฉบับที่ 5) และประกาศคณะกรรมการการอุดมศึกษาแห่งชาติ เรื่อง แนวทางการปฏิบัติตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิ ระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2552 เพื่อให้การจัดการศึกษามีคุณภาพพร้อมทั้งอำนวยความสะดวกระบบประกันคุณภาพการศึกษา มีการกำหนดมาตรฐานการศึกษา ดัชนีชี้วัด และเกณฑ์คุณภาพการศึกษา พร้อมทั้งกำหนดให้มีระบบกำกับติดตามและตรวจสอบการจัดการศึกษาตามมาตรฐานที่กำหนดไว้ ซึ่งตามประกาศคณะกรรมการการอุดมศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2552 ได้กำหนดการเรียนรู้และมาตรฐานผลการเรียนรู้ตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาของประเทศไทย ไว้ว่า การเรียนรู้คือการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมที่นักศึกษาพัฒนาขึ้นในตนเองจากประสบการณ์ที่ได้รับระหว่างการเรียน (สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา, 2557) โดยกำหนดผลการเรียนรู้ที่คาดหวังให้บัณฑิตมีอย่างน้อย 5 ด้านคือ 1) ด้านคุณธรรม จริยธรรม 2) ด้านความรู้ 3) ด้านทักษะทางปัญญา 4) ด้านทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและความรับผิดชอบ และ 5) ด้านทักษะการคิดวิเคราะห์เชิงตัวเลข การสื่อสาร และการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ

หลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาพัฒนศึกษา และหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาพัฒนศึกษา เป็นส่วนหนึ่งในการจัดการเรียนการสอนระดับบัณฑิตศึกษาของคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร มีจุดมุ่งหมายเพื่อผลิตบัณฑิตที่มีความรู้ในเชิงสหวิทยาการสามารถบูรณาการเชื่อมโยงความรู้ได้ในหลายแขนงวิชา ไม่ว่าจะเป็นด้านการศึกษา สังคมวิทยา มานุษยวิทยา ปรัชญา รัฐศาสตร์ เศรษฐศาสตร์ ฯลฯ ซึ่งมีความเชื่อมโยงและสัมพันธ์กันไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน มีความพร้อมที่จะเป็นมหาบัณฑิต และดุษฎีบัณฑิตอันทรงคุณค่า เพื่อไปเป็นผู้นำทางการศึกษาที่เปี่ยมด้วยคุณธรรมและความรู้เพื่อก้าวสู่สังคมได้อย่างมั่นใจ และพร้อมที่จะเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาชาติไทยให้เจริญยิ่งขึ้นต่อไปได้ ซึ่งในการตรวจสอบความพร้อมและความเหมาะสมของการจัดหลักสูตรดังกล่าว เพื่อเตรียมข้อมูลสำหรับการประเมิน ปรับปรุง และพัฒนาหลักสูตรเพื่อพัฒนาคุณภาพของบัณฑิตให้มีความสมบูรณ์มากขึ้น วิธีการตรวจสอบข้อมูลดังกล่าวสามารถทำได้โดยใช้การประเมินความต้องการจำเป็น (Needs Assessment) ซึ่งเป็นกระบวนการวางแผนงานอย่างเป็นระบบเพื่อใช้เป็นแนวทางในการตัดสินใจ หรือกำหนดจุดประสงค์ในการทำงานเพื่อการพัฒนาให้ถูกทาง โดยการรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับสภาพที่เป็นอยู่ในปัจจุบันขององค์กรหรือบุคคลที่มุ่งประเมิน แล้วทำการวิเคราะห์ความแตกต่างเพื่อกำหนดช่องว่าง (Gap) ระหว่างสภาพที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน (What is) กับสภาพที่ควรจะเป็น (What should be) ช่องว่างดังกล่าวจะแสดงให้เห็นถึงความต้องการจำเป็นซึ่งเป็นสถานะที่ไม่น่าพึงพอใจขององค์กรหรือบุคคลที่มุ่งประเมินที่ควรได้รับการแก้ไข และเมื่อนำข้อมูลความต้องการจำเป็นที่ได้มาทั้งหมดมาทำการเรียงลำดับความสำคัญ (Priority Setting) ก็จะทำให้ได้ข้อมูลความต้องการจำเป็นที่มีความสำคัญสำหรับใช้เป็นแนวทางในการตัดสินใจแก้ปัญหาหรือกำหนดจุดประสงค์ในการทำงานต่อไปซึ่งการประเมินความต้องการจำเป็นในการพัฒนา

คุณลักษณะบัณฑิตที่พึงประสงค์ของนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา สาขาพัฒนศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร จะทำให้ทราบว่านักศึกษามีความต้องการจำเป็นในการพัฒนาคุณลักษณะของบัณฑิตที่พึงประสงค์ตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ (TQF) อยู่ในระดับใด เพื่อนำผลการวิจัยไปปรับปรุงและพัฒนาหลักสูตร และการจัดการเรียนการสอนหลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต และหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาพัฒนศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร ที่เหมาะสมเอื้อต่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในแต่ละด้าน และสอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงในสังคมเป็นการสร้างความสมดุลระหว่างเทคโนโลยีที่ทันสมัย การวิจัย และทรัพยากรมนุษย์ อันเป็นการเตรียมความพร้อมทรัพยากรมนุษย์ด้านพัฒนศึกษาที่มีความสามารถเข้าสู่สังคมได้อย่างมั่นใจ และพร้อมที่จะเป็นผู้นำทางการศึกษาและพัฒนาสังคม เป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาชาติไทยให้เจริญยิ่งขึ้นต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อประเมินความต้องการจำเป็นในการพัฒนาคุณลักษณะบัณฑิตที่พึงประสงค์ตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติของนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาสาขาพัฒนศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณประชากรที่ใช้ในการวิจัยคือ นักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา หลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต และหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาพัฒนศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร ปีการศึกษา 2556 – 2557 จำนวน 56 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถาม โดยผ่านการตรวจสอบความตรงตามเนื้อหา(Content Validity)โดยทำการประเมินค่าความสอดคล้องระหว่างวัตถุประสงค์กับข้อคำถาม (Item Object Congruence: IOC) จากผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน ได้ค่า IOC =1.00 และแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง เก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสำรวจและสัมภาษณ์ วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติวิเคราะห์ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าดัชนีลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็น (Modified Priority Needs Index: PNI_{Modified})และการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยสามารถสรุปผลได้ดังตารางที่ 1 สรุปผลการประเมินความต้องการจำเป็นในการพัฒนาคุณลักษณะบัณฑิตที่พึงประสงค์ของนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา สาขาพัฒนศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร และ ตารางที่ 2 สรุปผลการประเมินความต้องการจำเป็นในการในการพัฒนาคุณลักษณะบัณฑิตที่พึงประสงค์เฉพาะด้านของนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา สาขาพัฒนศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร

ตารางที่ 1 สรุปผลการประเมินความต้องการจำเป็นในการพัฒนาคุณลักษณะบัณฑิตที่พึงประสงค์ของนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา สาขาพัฒนศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร

ด้าน	สภาพที่เป็นอยู่			สภาพที่ควรจะเป็น			PNI	ลำดับ
	μ	σ	ระดับ	μ	σ	ระดับ		
<p>คุณธรรม จริยธรรม</p> <ul style="list-style-type: none"> - เคารพกฎ ระเบียบ กติกาขององค์กรและสังคม - มีความเป็นประชาธิปไตย - มีจรรยาบรรณในวิชาชีพ - ซื่อสัตย์สุจริต - มีความขยันหมั่นเพียรและอดทนในการทำงาน - เสียสละ มีจิตอาสา เห็นแก่ส่วนรวมมากกว่าส่วนตน - มีค่านิยมทางวัฒนธรรมที่ดีงาม รักท้องถิ่น 	3.95	.63	มาก	4.86	.36	มากที่สุด	.23	5
<p>ความรู้</p> <ul style="list-style-type: none"> - มีความรู้ในสาขาของตนและสาขาที่เกี่ยวข้อง - มีความรู้รอบตัวและหมั่นแสวงหาความรู้อยู่เสมอ - สามารถประยุกต์ใช้ความรู้กับงานที่ได้รับมอบหมาย - ปฏิบัติงานได้อย่างผู้มีความรู้และมีวิจารณญาณ - มีความสามารถในการถ่ายทอดความรู้ให้กับผู้อื่น 	3.59	.62	มาก	4.79	.35	มากที่สุด	.33	2
<p>ทักษะทางปัญญา</p> <ul style="list-style-type: none"> - ความสามารถในการวางแผนและเรียนรู้ 	3.55	.58	มาก	4.80	.31	มากที่สุด	.35	1
ด้าน	สภาพที่เป็นอยู่			สภาพที่ควรจะเป็น			PNI	ลำดับ
	μ	σ	ระดับ	μ	σ	ระดับ		
<p>ในการพัฒนาตนเอง องค์กรและวิชาชีพ</p> <ul style="list-style-type: none"> - สามารถนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันอย่างเหมาะสม - สามารถบูรณาการความรู้และเพิ่มพูนทักษะการปฏิบัติงาน - มีความสามารถในการวางแผนและปรับปรุง 								

<p>การทำงานของตน</p> <ul style="list-style-type: none"> -สามารถวิเคราะห์ปัญหาที่ซับซ้อนและเสนอแนวทางที่สร้างสรรค์ -มีทักษะในการคิดวิเคราะห์ปัญหาและแก้ปัญหาอย่างเป็นระบบ -มีทักษะการใช้ภาษาไทย ได้อย่างถูกต้อง -ทักษะการใช้ภาษาอังกฤษ หรือภาษาต่างประเทศอื่นๆ ได้อย่างถูกต้อง -มีวิจรรย์ญาณในการรวบรวม แปลความหมาย สื่อสารข้อมูลและแนวความคิด -สามารถค้นหาข้อเท็จจริง โดยใช้ข้อมูลและหลักฐานได้อย่างน่าเชื่อถือ 								
<p>ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและความรับผิดชอบ</p> <ul style="list-style-type: none"> -ยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น -ยอมรับความแตกต่างระหว่างบุคคล -มีทักษะในการทำงานเป็นทีม -มีวินัยในตนเอง ตรงต่อเวลา รับผิดชอบต่อ การกระทำของตนเอง -มีความรับผิดชอบต่อหน้าที่อย่างสม่ำเสมอ -มีบุคลิกภาพดีและมีมนุษยสัมพันธ์กับเพื่อนร่วมงาน 	3.90	.65	มาก	4.88	.24	มาก ที่สุด	.25	4
ด้าน	สภาพที่เป็นอยู่			สภาพที่ควรจะเป็น			PNI	ลำดับ
	μ	σ	ระดับ	μ	σ	ระดับ		
<ul style="list-style-type: none"> -มีภาวะผู้นำ และผู้ตาม มีการวางตัวได้เหมาะสมต่อบทบาทหน้าที่ -เคารพสิทธิของผู้อื่น 								
<p>การวิเคราะห์เชิงตัวเลข การสื่อสาร และการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ</p> <ul style="list-style-type: none"> -มีความสามารถในการใช้คอมพิวเตอร์ในการจัดเก็บข้อมูลและนำเสนอข้อมูล -มีทักษะทางการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศใน 	3.52	.65	มาก	4.64	.38	มาก ที่สุด	.31	3

การติดต่อสื่อสารและการทำงาน -สามารถสรุปประเด็นสื่อสารทั้งพูด อ่าน เขียนและเลือกรูปแบบการนำเสนอที่ เหมาะสม -สามารถใช้เทคนิคทางสถิติและคณิตศาสตร์ ในการปฏิบัติงาน								
รวม	3.70	.26	มาก	4.79	.09	มากที่สุด	.29	-

จากตารางที่ 1 พบว่าสภาพที่เป็นอยู่ของคุณลักษณะบัณฑิตที่พึงประสงค์ของนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา สาขาพัฒนศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากรในภาพรวมพบว่าอยู่ในระดับมาก ($\mu=3.70, \sigma = .26$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าด้านคุณธรรม จริยธรรมมีค่าเฉลี่ยสูงสุด โดยอยู่ในระดับมาก ($\mu= 3.95, \sigma = .63$) รองลงมาเป็นด้านความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและความรับผิดชอบ อยู่ในระดับมาก ($\mu= 3.90, \sigma = .65$) และด้านความรู้ อยู่ในระดับมาก ($\mu= 3.59, \sigma = .62$) นอกจากนี้ยังพบว่าด้านการวิเคราะห์เชิงตัวเลข การสื่อสาร และเทคโนโลยี มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด โดยอยู่ในระดับมาก ($\mu= 3.52, \sigma = .65$)

เมื่อพิจารณาสภาพที่ควรจะเป็นของคุณลักษณะบัณฑิตที่พึงประสงค์ของนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา สาขาพัฒนศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากรในภาพรวมพบว่าอยู่ในระดับมากที่สุด ($\mu= 4.79, \sigma = .35$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าด้านความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและความรับผิดชอบมีค่าเฉลี่ยสูงสุด โดยอยู่ในระดับมากที่สุด ($\mu= 4.88, \sigma = .24$) รองลงมาเป็นด้านคุณธรรม จริยธรรม อยู่ในระดับมากที่สุด ($\mu= 4.86, \sigma = .36$) และด้านทักษะทางปัญญา อยู่ในระดับมากที่สุด ($\mu= 4.80, \sigma = .31$) นอกจากนี้ยังพบว่าด้านการวิเคราะห์เชิงตัวเลข การสื่อสาร และเทคโนโลยี มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด โดยอยู่ในระดับมากที่สุด ($\mu= 4.64, \sigma = .38$)

เมื่อพิจารณาค่าดัชนีลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็น ($PNI_{Modified}$) ในการพัฒนาคุณลักษณะบัณฑิตที่พึงประสงค์ของนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา สาขาพัฒนศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากรในภาพรวมมีค่าเท่ากับ .29 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าด้านทักษะทางปัญญามีดัชนีลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็นสูงที่สุดเป็นลำดับแรก (.35) รองลงมาเป็นด้านความรู้ (.33) และด้านการวิเคราะห์เชิงตัวเลข การสื่อสาร และเทคโนโลยี เป็นลำดับที่ 3 (.31)

ตารางที่ 2 สรุปผลการประเมินความต้องการจำเป็นในการในการพัฒนาคุณลักษณะบัณฑิตที่พึงประสงค์ เฉพาะด้านของนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา สาขาพัฒนศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร

ด้าน	สภาพที่เป็นอยู่	สภาพที่ควรจะเป็น	PNI	ลำดับ
------	-----------------	------------------	-----	-------

	μ	σ	ระดับ	μ	σ	ระดับ		ดับ
คุณธรรม จริยธรรม -พิจารณาสิ่งต่างๆ ด้วยความถูกต้อง ยุติธรรม -สำรวมทั้งกาย วาจา ใจ -พึ่งตนเองได้ -ดำเนินชีวิตบนพื้นฐานของความพอเพียง	3.79	.65	มาก	4.87	.28	มาก ที่สุด	.28	4
ความรู้ -สามารถนำความรู้ด้านทฤษฎีต่างๆ ไป ประยุกต์ใช้ในสถานการณ์ใหม่ได้ -มีความรู้เท่าทันต่อการเปลี่ยนแปลงของ สังคมโลก -สามารถปรับตัวเข้ากับสังคมแห่งการ เปลี่ยนแปลงได้	3.67	.60	มาก	4.80	.37	มาก ที่สุด	.30	3
ทักษะทางปัญญา -มีความสามารถในการแก้ปัญหาและทำงาน ท่ามกลางความกดดันได้ -สามารถแสวงหาความรู้ใหม่ๆ และพัฒนา ตนเองได้ -ความสามารถดัดแปลงความรู้หรือ ประสบการณ์ให้เกิดประโยชน์ในหลายๆ ด้าน -มีความคิดริเริ่ม กล้าคิด กล้าลอง -มีความสามารถในการคิดสิ่งแปลกใหม่ต่าง จากสมาชิกในกลุ่ม	3.56	.66	มาก	4.81	.34	มาก ที่สุด	.34	2
ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและความ รับผิดชอบ -ปฏิบัติงานตามขั้นตอนที่กำหนดจนกว่าจะ เสร็จเรียบร้อย แม้จะมีอุปสรรคใดๆ ก็ตาม -ปฏิบัติตนตามกฎหมาย สัญญา และ ข้อตกลง	3.76	.61	มาก	4.81	.33	มาก ที่สุด	.28	4
ด้าน	สภาพที่เป็นอยู่			สภาพที่ควรจะเป็น			PNI	ลำ ดับ
	μ	σ	ระดับ	μ	σ	ระดับ		

-มีทักษะในการประสานงานและเข้าถึงชุมชน								
การวิเคราะห์เชิงตัวเลข การสื่อสาร และการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ -สามารถใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการสร้างและจัดการความรู้แบบบูรณาการได้ -มีความคล่องแคล่วในการใช้ตัวเลข และแปลผลข้อมูลเชิงสถิติ -สามารถใช้เทคโนโลยีสารสนเทศสร้างนวัตกรรมได้	3.26	.73	ปานกลาง	4.57	.45	มากที่สุด	.40	1
รวม	3.60	.22	มาก	4.77	.11	มากที่สุด	.32	-

จากตารางที่ 4.23 พบว่าสภาพที่เป็นอยู่ของคุณลักษณะบัณฑิตที่พึงประสงค์เฉพาะด้านของนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา สาขาพัฒนศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากรในภาพรวมพบว่าอยู่ในระดับมาก ($\mu = 3.60, \sigma = .22$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าด้านคุณธรรม จริยธรรมมีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด โดยอยู่ในระดับมาก ($\mu = 3.79, \sigma = .65$) รองลงมาเป็นด้านความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและความรับผิดชอบ อยู่ในระดับมาก ($\mu = 3.76, \sigma = .61$) นอกจากนี้ยังพบว่าด้านการวิเคราะห์เชิงตัวเลข การสื่อสาร และการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด โดยอยู่ในระดับมาก ($\mu = 3.26, \sigma = .73$)

เมื่อพิจารณาสภาพที่ควรจะเป็นของคุณลักษณะบัณฑิตที่พึงประสงค์เฉพาะด้านของนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา สาขาพัฒนศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากรในภาพรวมพบว่าอยู่ในระดับมากที่สุด ($\mu = 4.77, \sigma = .11$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าด้านคุณธรรม จริยธรรมมีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด โดยอยู่ในระดับมากที่สุด ($\mu = 4.87, \sigma = .28$) รองลงมาเป็นด้านทักษะทางปัญญา และด้านความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและความรับผิดชอบ อยู่ในระดับมากที่สุด ($\mu = 4.81, \sigma = .34$) นอกจากนี้ยังพบว่าด้านการวิเคราะห์เชิงตัวเลข การสื่อสาร และการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด โดยอยู่ในระดับมากที่สุด ($\mu = 4.57, \sigma = .45$)

เมื่อพิจารณาค่าดัชนีลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็น ($PNI_{Modified}$) ในการพัฒนาคุณลักษณะบัณฑิตที่พึงประสงค์เฉพาะด้านของนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา สาขาพัฒนศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากรในภาพรวมมีค่าเท่ากับ .32 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าด้านทักษะการวิเคราะห์เชิงตัวเลข การสื่อสาร และการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศมีดัชนีลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็นสูงที่สุดเป็นลำดับแรก (.40) รองลงมาเป็นด้านทักษะทางปัญญา (.34) และด้านความรู้ เป็นลำดับที่ 3 (.30)

สรุปและอภิปรายผล

ผลการประเมินความต้องการจำเป็นในการพัฒนาคุณลักษณะบัณฑิตที่พึงประสงค์สูงสุดของนักศึกษา ระดับบัณฑิตศึกษา สาขาพัฒนศึกษา พบว่ามีความต้องการจำเป็นสูงสุดใน 3 ลำดับแรกคือ ด้านทักษะทางปัญญา ด้านความรู้ และด้านการวิเคราะห์เชิงตัวเลข การสื่อสาร และการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ และมีความต้องการจำเป็นในการพัฒนาคุณลักษณะบัณฑิตที่พึงประสงค์เฉพาะด้านสูงสุดใน 3 ลำดับแรก คือ ด้านการวิเคราะห์เชิงตัวเลข การสื่อสาร และการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ ด้านทักษะทางปัญญา และด้านความรู้ ซึ่งเป็นผลการประเมินที่ไม่แตกต่างกันมากนักในเรื่องของความต้องการในการพัฒนาคุณลักษณะที่มีความต้องการเหมือนกันทั้งคุณลักษณะทั่วไปตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาและคุณลักษณะเฉพาะด้านหรือคุณลักษณะพิเศษของนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา สาขาพัฒนศึกษา ซึ่งแสดงให้เห็นว่านักศึกษาให้ความสำคัญคุณลักษณะ 3 ด้านนี้เป็นอย่างมากเนื่องจากมหาบัณฑิตและดุษฎีบัณฑิตเป็นการศึกษาขั้นสูงในประเทศไทยที่สังคมให้การยกย่องว่าเป็นผู้ที่มีความรู้ ความสามารถมากกว่าคนทั่วไปมหาบัณฑิตและดุษฎีบัณฑิตจึงได้รับความคาดหวังว่าจะต้องมีความรู้มากกว่าบัณฑิต ดังนั้นคุณลักษณะที่พึงประสงค์ด้านความรู้สำหรับนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาจึงควรเป็นคุณลักษณะที่ควรได้รับการพัฒนาและส่งเสริมให้มากเพื่อเป็นการมอบองค์ความรู้ให้นักศึกษามีความรู้แตกฉานทั้งในสาขาเฉพาะด้านและสาขาที่เกี่ยวข้อง เพื่อที่จะได้นำความรู้ที่ได้เรียนมานั้นไปใช้ให้เป็นประโยชน์แก่ตนเองและพัฒนาสังคมต่อไปสอดคล้องกับการวิจัยของวัชรินทร์ แพงศรี (2555 : 10) ศึกษาคุณลักษณะบัณฑิตที่พึงประสงค์ตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ (TQF : HEd) ของนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยขอนแก่น ผลการศึกษาพบว่า คุณลักษณะของบัณฑิตที่พึงประสงค์ตามกรอบ TQF ของนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยขอนแก่น อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านและเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย พบว่า มากที่สุดคือด้านคุณธรรม จริยธรรม รองลงมาคือด้านความรู้ อย่างไรก็ตามนักศึกษาคควรมีความรู้ และสามารถนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน และพัฒนาสังคมได้ด้วยเนื่องจากการศึกษาในระดับบัณฑิตศึกษานั้นจะเน้นการพัฒนาทางกระบวนการคิดมากกว่าการให้ความรู้พื้นฐาน สิ่งที่สำคัญที่สุดในการศึกษาระดับมหาบัณฑิตและดุษฎีบัณฑิตนั้นคือการนำความรู้ที่มากมายไปประยุกต์ใช้ในชีวิตให้ได้ และใช้อย่างถูกต้องเหมาะสม มหาบัณฑิตและดุษฎีบัณฑิตจึงควรมีคุณลักษณะที่ครอบคลุมในหลากหลายประการที่มีใช้มีความรู้เพียงอย่างเดียว ดังสอดคล้องกับการศึกษาของเกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์ (2545: 190) พบว่า คุณลักษณะคนไทยที่พึงประสงค์ 10 ลักษณะ คือ มีความสามารถในการคิด มีคุณธรรม ซื่อสัตย์ และรักความถูกต้อง ร่างกายแข็งแรง สุขภาพดี รักการเรียนรู้ มีสุขภาพจิตดี ขยัน อดทน ทุ่มทำงานหนัก มีจิตสำนึกเพื่อส่วนรวม มีระเบียบวินัย รู้รอบด้าน และเท่าทันสถานการณ์ เห็นคุณค่าในเอกลักษณ์ไทย

ในขณะเดียวกัน นักศึกษาก็มีความต้องการจำเป็นในการพัฒนาคุณลักษณะด้านทักษะการวิเคราะห์เชิงตัวเลข การสื่อสาร และการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศอีกด้วย แสดงให้เห็นว่านักศึกษาคิดว่าการวิเคราะห์เชิงตัวเลข การสื่อสาร และเทคโนโลยีเป็นคุณลักษณะที่จำเป็นเนื่องจากการศึกษาในระดับสูงขั้นปริญญาโทมหาบัณฑิตและดุษฎีบัณฑิตนั้น ต้องมีการเรียนในรายวิชาที่เกี่ยวข้องกับการคิดวิเคราะห์ ตัวเลข สถิติ การสื่อสาร และการใช้เทคโนโลยี เช่น คอมพิวเตอร์ อินเทอร์เน็ต เป็นสิ่งที่สำคัญมากในการหาข้อมูล การแปรผล ตลอดจนการนำเสนอข้อมูลต่างๆ ก็ล้วนแล้วแต่ต้องใช้เทคโนโลยีทางการสื่อสารทั้งสิ้น อีกทั้งในโลกสมัยปัจจุบัน ที่การสื่อสารและเทคโนโลยีกลายเป็นสิ่งจำเป็นในการติดต่อสื่อสารในชีวิตประจำวันของมนุษย์ ดังนั้นเราจึงควรมีความรู้และมี

ทักษะทางด้านเทคโนโลยีเพื่อรู้เท่าทันและนำไปใช้ประโยชน์ได้อย่างถูกต้อง ดังคำกล่าวของวนิดา บุตตะมา (2557) ที่กล่าวถึงความสำคัญของเทคโนโลยีสารสนเทศไว้ว่า ปัจจุบันระบบเทคโนโลยีสารสนเทศเป็นสิ่งสำคัญสำหรับองค์กรที่เข้ามาช่วยอำนวยความสะดวกในการดำเนินงาน ทำให้การเข้าถึงข้อมูลมีความรวดเร็ว การติดต่อสื่อสารมีประสิทธิภาพ และช่วยประหยัดต้นทุนในการดำเนินงานด้านต่างๆ และสอดคล้องกับवासนา เสร็จกิจ (2557) ที่กล่าวถึงความสำคัญของเทคโนโลยีสารสนเทศไว้ว่า เทคโนโลยีสารสนเทศมีความสำคัญต่อการพัฒนาประเทศในด้านต่างๆ เป็นอย่างมาก ตัวอย่างเช่น ใช้เทคโนโลยีช่วยในการศึกษา ค้นคว้าศึกษาแหล่งข้อมูล ทำให้การศึกษาง่ายขึ้นและไร้ขีดจำกัด ผู้เรียนมีความสะดวกในการค้นคว้าวิจัย ใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการดำรงชีวิตประจำวัน ทำให้มีความคล่องตัวและรวดเร็วในการทำกิจกรรมต่างๆ ที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวัน สามารถทำงานได้หลายอย่างในเวลาเดียวกันหรือทำงานใช้เวลาน้อยลง

ข้อเสนอแนะที่ได้จากการวิจัย

1. ผลการวิจัยพบว่า นักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา สาขาพัฒนศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร มีความต้องการจำเป็นในด้านการพัฒนาคุณลักษณะในด้านทักษะทางปัญญา และการวิเคราะห์เชิงตัวเลข การสื่อสารและการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศสูงที่สุดเป็นลำดับแรก ดังนั้น การจัดการเรียนการสอนของสาขาพัฒนศึกษาจึงต้องส่งเสริมทักษะทางปัญญาและการวิเคราะห์เชิงตัวเลข การสื่อสารและเทคโนโลยีให้นักศึกษาให้มากยิ่งขึ้น ด้วยการจัดการเรียนการสอนที่เปิดโอกาสให้นักศึกษาได้ค้นคว้าด้วยตนเอง และฝึกทักษะทางกระบวนการคิดให้ครบทั้ง 4 ด้าน คือ การคิดวิเคราะห์ การคิดสังเคราะห์ การคิดอย่างมีวิจารณญาณ และการคิดสร้างสรรค์ โดยการให้นักศึกษาได้แสดงความคิดเห็น การอภิปราย การโต้แย้ง และการนำเสนอผลงานที่ตนเองไปค้นคว้ามาด้วยรูปแบบการนำเสนอที่สร้างสรรค์ แปลกใหม่ ตลอดจนเปิดโอกาสให้นักศึกษาได้ลงมือปฏิบัติจริงในพื้นที่ หรือชุมชน สังคมให้มากยิ่งขึ้น ในขณะที่เดียวกัน สาขาพัฒนศึกษาควรเน้นการเรียนการสอนที่ฝึกให้นักศึกษาได้มีทักษะในการวิเคราะห์เชิงตัวเลข การสื่อสาร และเทคโนโลยีด้วยการให้นักศึกษาได้เรียนในรายวิชาเกี่ยวกับการใช้สถิติวิเคราะห์ข้อมูล และการแปลผลโดยวิธีทางสถิติ รวมทั้งรายวิชาที่ให้ความรู้และพัฒนาทักษะทางด้านการใช้เทคโนโลยี การสื่อสารให้มากยิ่งขึ้น

ข้อเสนอแนะสำหรับงานวิจัยครั้งต่อไป

1. การวิจัยครั้งนี้เป็นการประเมินความต้องการจำเป็นในการพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา สาขาพัฒนศึกษาคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร ปีการศึกษา 2556-2557 ดังนั้นในการวิจัยครั้งต่อไปจึงควรมีการประเมินความต้องการจำเป็นในการพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา ในสาขาอื่นๆ หรือในปีการศึกษาอื่นๆ หรือนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิตด้วย เพื่อนำข้อมูลที่ได้มาปรับปรุง และพัฒนาการเรียนการสอนของคณะศึกษาศาสตร์เพื่อส่งเสริมคุณลักษณะที่พึงประสงค์ให้แก่บัณฑิตในทุกระดับชั้นและทุกสาขาวิชาให้ดียิ่งๆ ขึ้นต่อไป

ภาษาไทย

- เกียรติก้องศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์. 2545. **คุณลักษณะและภาพอนาคตคนไทยที่พึงประสงค์**. กรุงเทพฯ: สำนักงานการศึกษาแห่งชาติ กระทรวงศึกษาธิการ.
- วาสนา เสรีจกิจ. 2557. **ความสำคัญของเทคโนโลยีสารสนเทศ**. เข้าถึงเมื่อ 11 พฤศจิกายน. เข้าถึงได้จาก <http://www.l3nr.org/posts/259724>
- วินิตา บุตตะมา. 2557. **ความสำคัญของเทคโนโลยีในสังคมปัจจุบัน**. เข้าถึงเมื่อ 11 พฤศจิกายน. เข้าถึงได้จาก <http://www.gotoknow.org/post/503459>
- วัชรินทร์ แพงศรี. 2555. “**คุณลักษณะบัณฑิตที่พึงประสงค์ตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ (TQF : HEd) ของนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษามหาวิทยาลัยขอนแก่น**.” วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต สาขาบริหารธุรกิจ วิทยาลัยบัณฑิตศึกษากิจการ มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษาแห่งชาติ. 2557. **กรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษา**. เข้าถึงเมื่อ 23 ตุลาคม. เข้าถึงได้จาก <http://www.mua.go.th/user/tqf-hed>